

Robin Raven

De
LOTUS
en de
WARINGIN-
BOOM

LEMNISCAAT 8 ROTTERDAM

Van Robin Raven verscheen bij Lemniscaat
De opdracht van Tula

De lotus en de waringinboom is een verdriching van situaties, plaatsen en omstandigheden, en is gebaseerd op waargebeurde verhalen. We hebben de spelling gebruikt die binnen de historische context past.

Tekst © Robin Raven, 2026
Plattegrond © Milo Raven
Omslag en boekverzorging: Eef Verburg
Nederlandse rechten Lemniscaat b.v.,
Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2026
ISBN 978 90 477 1857 4
NUR 284

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier.

Kijk voor meer informatie, activiteiten voor thuis en in de klas en meer op www.lemniscaat.nl

Voor mijn ouders, Leni Angklung en Jack Groot

23 augustus 1948,
Soerabaja (nog niet helemaal, want we liggen
in de haven en die heet Tandjoeng Perak)

Hallo lieve oma!

Hoe gaat het met jou in de hemel? Met mij gaat het goed. Hopelijk heb je al veel oude vrienden ontmoet. Zijn opa Stok en tante Els daar ook? En oom Arnold en tante Meil? Zijn jullie veranderd in engelen met vleugeltjes of lijken jullie nog steeds op jezelf?

Mijn zeereis zit erop. Veertig dagen onderweg geweest en niet één dag ziek! Volgens mama is dat een wonder. Zij werd al zeeziek toen ze de Noordzee zag.

Mijn reis was een film die ik nooit meer zal vergeten. Hij begon al toen we amper de sluizen bij IJmuiden voorbij waren. Zout op mijn lippen! Wind in de haren! Rillend keek ik naar de schuimkoppen van de Noordzee, die woedend over het ijskoude water raasden. Terwijl ik bij de reling stond, en me met beide handen stevig vasthield, vlak naast een reddingsboei (je weet maar nooit, oma!), fantaseerde ik over zeemonsters, die vlak onder het wateroppervlak afwachtend naar me loerden. Niemand zag ze natuurlijk, mama ook niet (die keek alleen maar zwijsend naar de kustlijn), maar ik wel. Langwerpige beesten met scherpe kaken en lege ogen, die zich schuilhielden tussen het schuim, wachtend tot ik net iets te ver voorover zou buigen.

Gekkgheid natuurlijk, oma, maar één keer was ik echt bang. Tijdens een woeste storm in de Golf van Biskaje dacht ik dat ik dood zou gaan. Verdrinken in de bodemloze, zwarte zee om nooit meer teruggeronden te worden. Opgegeten door haaien of opgeslokt zoals Jona door de walvis. Ja, dat verhaal van u ben ik niet vergeten, hoor!

Door die storm kwamen mama en ik in contact met meneer Quist. We zaten in de lounge. Mama wreef over mijn rug en fluisterde lieve woordjes, toen er ineens een boomlange man met een vriendelijk gezicht en de blauwste ogen die ik ooit heb gezien ongevraagd bij ons aanschoof. Hij droeg een uniform en had een Rode Kruisband om zijn arm. Hij zei dat hij Anton Quist heette en dat hij dokter was. Waarschijnlijk had hij de angst in mijn ogen gezien en anders was het gewrijf van mama hem wel opgevallen.

‘Deze ouwe schuit heeft wel ergere stormen doorstaan,’ zei hij tegen me. Hij zei ook dat ik me eerder druk moest maken over de kwaliteit van het eten van die avond dan over de storm. Dat was natuurlijk een grapje, want het eten aan boord is altijd goed, maar voor mij waren zijn woorden tegelijkertijd een troostpraatje. En hij kreeg gelijk. De Indrapoera klapte van links naar rechts, omhoog, omlaag, maar sloeg zich uiteindelijk zonder kleerscheuren door de storm heen.

Vanaf dat moment zagen we meneer Quist elke dag. Op het dek, bij het eten, tijdens de spelletjes aan boord en de uitstapjes op het vasteland. O ja, en op het gala danste mama zelfs met hem. Dat maakte haar blij, dat zag ik meteen. Ze straalde en was niet van de dansvloer af te slaan. Papa danst nooit. Dat weet jij natuurlijk

al. Papa haat dansen. 'Dansen is voor Afrikanen.' Weet je nog dat hij dat altijd zei? Fij en mama werden dan zo kwaad op hem dat jullie naar buiten gingen.

En weet je wat meneer Quist mij heeft geleerd? Zwemmen! Ja, nou, zwemmen is een groot woord, ik ben eerder een eend in doodsnood, maar ik kom vooruit en kan nu zelfs mijn hoofd boven water houden. De Indiapoera heeft geen zwembad van steen, zoals ons eigen Amstelparkbad, maar de militairen hebben een grote houten bak gevuld met water en er een zeil overheen gespannen. Dat is hun bad en hoewel het alleen voor legermensen is, kreeg meneer Quist het voor elkaar dat ik er ook in mocht. Fijn, hè?

Maar terug naar de reis. Na de Golf van Biskaje volgde Gibraltar. Als een kasteel uit de middeleeuwen doemde de toegangspoort tussen Europa en Afrika op uit de ochtendmist. Een berg! Het was voor het eerst in mijn leven dat ik een berg heb gezien, oma! In Limburg heb ik weleens over heuvels gefietst, maar dit was een berg. Een echte berg!

Maar het werd nog mooier. In de Middellandse Zee heb ik dolfijnen gezien. Eerst ging ik ze tellen, maar daar ben ik al snel mee gestopt. Er waren er zoveel! Ze sprongen als vrolijke watergidsen omhoog om ons de weg te wijzen. Daar moet je heen! Die kant op! Niet te veel naar links! Niet te veel naar rechts!

En toen legden we aan in Suez. Er kwam een Arabische goochelaar aan boord. Sultan Abdul Ben Al Haddad was zijn naam. Je denkt misschien: hoe heeft hij die lange naam kunnen onthouden, maar ik vond het zo mooi klinken dat ik het meteen heb opgeschreven in mijn schrijfboekje, dat ik van jou voor mijn verjaardag

heb gekregen. Weet je dat nog? Die met mijn naam erop! Sultan Abdul Ben Al Haddad had een rond, rood petje op zijn kale hoofd en grossierde in magische toverspreuken. Eerst haalde hij een paar meter aan gekleurde doekjes uit zijn mond en toen hakte hij zijn vinger eraf, die er later weer op zat! Ik begreep er niets van. Maar het werd nog gekker. Aan het einde van zijn show legde hij een fluwelen doekje over het horloge van meneer Quist. Toen hij het doekje wegtrok, was het horloge verdwenen. Iedereen in paniek! Haha. Maar toen keek de goochelaar omhoog. Hij fluisterde een geheimzinnige spreuk en toverde een-twee-drie het dure horloge weer terug. Uit mijn oor, oma! Echt waar!

Toen kwamen de muntjesduikers bij Aden. Broodmagere jongens, wijzend en schreeuwend in een vreemde taal, die van wankelende bootjes de Rode Zee in doken en minutenlang onder water bleven, op zoek naar het toegeworpen muntje. Ik mocht van meneer Quist ook een muntje gooien, maar toen mijn jongen maar niet bovenkwam, raakte ik in paniek. Ik schreeuwde het uit, trok aan mama's arm en wees naar beneden. Mama had niets door. Zij lachte en klapte haar handen stuk om de duikende en proestende jongens, net als alle andere mensen op het dek. Niemand zag wat er met mijn duikjongen gebeurde.

'Ach joh,' zei meneer Quist, toen we na afloop weg liepen. 'Je hebt gewoon niet goed gekeken. Die jongens duiken elke dag. Ze maken er een show van en weten heus wel wat ze doen.'

Ik hoop dat hij gelijk heeft.

Meneer Quist heeft ons ook Maleis geleerd. Niet alles, natuurlijk, maar wel heel veel woordjes. Ik heb

er elke dag twintig in mijn boekje geschreven en ook elke dag goed geëoefend. Ik ben benieuwd of ik ze straks allemaal kan gebruiken.

Nou, dat is het. Meer weet ik niet. En ik heb ondertussen een lamme arm van het schrijven, maar dat is niet erg. Straks gaan we met de auto naar Soerabaja. Volgens mama verblijven we in een heel duur hotel met een bad! Allemaal geregeld door de maatschappij van papa.

Kus van mij en doe de groeten aan iedereen.

Dag lieve oma!

(Waar je ook bent – hopelijk in de hemel mét vleugeltjes!)

Jaap

En toen was er licht. Dat zou oma hebben geroepen. Oma geloofde in God en de Bijbel en ze ging trouw naar de kerk. Op zondag soms zelfs twee keer. Maar oma leeft niet meer. Ze werd ziek tijdens de Hongerwinter, kreeg holle ogen, diarree en stierf. Sindsdien is het woord 'god' in ons huis verboden. Dat kwam mij wel goed uit, want ik geloofde toch al niet. Het leven gaat door, zei papa. Dat was makkelijk gezegd. Het was niet zijn moeder. Of oma.

Maar er is dus licht. Heel veel licht. Alsof de natuur een extra scheutje olie in de hemelse lamp heeft gedaan. Volgens meneer Quist heeft die felheid te maken met de equator, maar dat woord ken ik niet en ik hoef het niet te weten ook.

Ik sta op het dek van de Indrapoera, het schip dat mama en mij naar Java heeft gebracht. Er staat een licht briesje. Helaas, want daardoor stinkt Tandjoeng Perak, het havengebied van Soerabaja, nog erger dan het al deed. Een combinatie van rotte vis, brak zeewater en olie. Bedorven lucht.

Maar ik ruik nog iets, een zoete flard die ik niet ken. Ik snuif een paar keer diep in, maar de vreemde geur blijft een gast zonder naam. Wat is het toch?

‘Welk instrument heb je altijd bij je, maar hoeft je nooit mee te dragen?’

Ik draai me om. Het is meneer Quist. De arts ziet er als altijd stoer uit in zijn legeruniform.

‘Geen idee,’ mompel ik.

‘Je stem natuurlijk!’ Meneer Quist lacht, friemelt wat aan de Rode Kruisband om zijn arm en steunt met zijn ellebogen op de reling. ‘Je gesnuif bracht me op dit raadseltje,’ zegt hij. ‘Ik dacht even dat je een paard was geworden!’

‘Ik ruik iets gek,’ zeg ik en ik snuif weer. ‘Maar het is niet de olie of rotte vis. Meer iets zoets.’

Meneer Quist trekt zijn kin omhoog, sluit zijn ogen en snuift mee.

‘Dat is de geur van een kretekje. Een sigaret met kruidnagel.’ Hij opent zijn ogen weer. ‘Javaanse sigaretten bestaan uit tabak en kruidnagel en als je er eentje opsteekt, knettert-ie een beetje. Vandaar de naam!’

Hij lacht en wijst voor zich uit. ‘Kijk, daar in de verte ligt de Kalimas. Wat bloed is voor het lichaam, is de rivier voor de stad. Daar heeft ooit een vreselijk gevecht plaatsgevonden tussen Soera de haai en Baja de krokodil. De mensen praten er nu nog over.’

Mijn ogen volgen zijn vinger. Meneer Quist is dol op raadsels en onzinverhalen, dus dit zal er ook wel weer eentje zijn. ‘Natuurlijk,’ zeg ik. ‘Net als de draak van Gibraltar zeker en de vliegende kameel van Aden!’

Meneer Quist neemt een bokserhouding aan. ‘Noem je mij een leugenaar, Jaap Klein? Pas maar op, anders gooi ik je overboord. De haaien en de krokodillen hebben wel zin in een mals ontbijtje.’

Ik grinnik. Dan gaat me een licht op: ‘Wacht eens. Soera en Baja, dat is samen de naam van deze stad!’

Meneer Quist laat zijn handen weer zakken. 'Juist,' zegt hij. 'En déze legende heb ik níét zelf verzonnen!'

Beneden op de kade stijgen hier en daar dampsluier op alsof aardmannetjes onder de grond stinkende pannenkoeken bakken. Het krioelt van de mensen. Witte mannen en vrouwen verdwijnen in auto's, betjaks of paardenkoetsjes. Kruisers en dragers lopen haastig heen en weer met kisten, koffers en zakken. Soms struikelt er eentje over een kabel of een bolder. De anderen schieten nooit te hulp. Ze lopen om de ongelukkige heen, roepen naar hem ('*Hati hati, tolol!*') en geven hem soms nog een trap na ook.

'Het uitzicht valt een beetje tegen, hè?' zegt meneer Quist. 'Vooral na zo'n droomreis.'

Ik knik. De kade van Tandjoeng Perak lijkt voor geen meter op de mooie foto's die papa stuurde vanuit Djati-roto. Maar ook niet op de spannende wandplaten in de klas. Afbeeldingen waarbij je tijdens de saaie schooluren wegdroomde: stoere mannen in witte uniformen met lange geweren, donkere vrouwen in traditionele gewaden met edelstenen op hun hoofddoeken, en de allermooiste: een afgeschoten tijger, ondersteboven bungelend aan een bamboestok, gedragen door vier trotse inlanders.

Hier zie ik niets van dat alles.

Zilveren puntjes verschijnen op het wateroppervlak, maar zodra ze bovenkomen, verdwijnen ze weer, ver weg de diepte in, alsof ze schrikken van wat ze zien. Of horen, want overal is geluid: krakend hout, gefluit, klapperende zeilen, getoeter van scheepshoorns en ronkende motoren. Dat zijn de geluiden van schepen om ons heen, van dichtbij tot aan de horizon. Kleine gammele schuitjes, waarvan je denkt dat ze ieder moment kunnen zinken,

maar ook passagiersschepen en lange, statige schoeners met beschilderde zeilen, tot op het dek volgestouwd met lading. Die komen uit alle hoeken van Indonesië. Soerabaja heeft na Jakarta, onze vorige aanlegplaats, de grootste haven van het land. En waarschijnlijk ook de meest stinkende.

Ik poets met de onderkant van mijn overhemd mijn bril op. De glazen beslaan de hele tijd en het is ook nog eens superbenauwd. Alsof ze hier op Java zuurstof op rantsoen hebben gezet.

‘Heb je de brief aan je oma nog geschreven?’ vraagt meneer Quist.

Ik knik en tik met mijn hand op het schrijfboekje in mijn zak.

Gisteren vroeg de arts wie ik het meest miste. Dat was niet zo moeilijk: oma natuurlijk. Opa Karel heb ik nooit gezien. Hij was slager en zo zag hij er ook uit op foto’s. Tenminste, zo stel ik me slagers voor: vierkant gezicht, kaal en kleine varkensoogjes.

‘Heb je je oma al geschreven?’ had meneer Quist gevraagd. ‘Over de reis, bedoel ik.’

‘Oma is al jaren dood,’ zei ik.

Meneer Quist was niet onder de indruk. ‘Dan kun je haar toch nog steeds schrijven?’

‘Posten gaat een beetje moeilijk, hè. Heeft u een adres voor mij?’

Daar moesten we allebei hard om lachen.

‘Je hoeft de brief niet te posten,’ zei meneer Quist. ‘Als je maar gewoon opschrijft wat je graag tegen haar zou willen zeggen. Dat werkt beter dan een zalfje of een pilletje. Geloof mij nou maar.’

Ik deed het en het werkte ook nog. Toen de brief af was, voelde ik me raar. Opgelucht, leek het wel. Alsof ik nu pas écht afscheid van haar begon te nemen.

‘Ik ben weer thuis,’ zegt meneer Quist. ‘Eindelijk. Wat heb ik me hierop verheugd.’

Ik kijk hem aan. Meneer Quist heeft verteld dat hij in Soerabaja is geboren. Na zijn studie heeft hij hier lesgegeven op de Nederlands-Indische Artsen School. Na twee jaar in Nederland is hij nu weer teruggekeerd om les te geven op de Faculteit der Geneeskunde, zoals de opleiding tegenwoordig heet.

‘Ik ga ook opnieuw beginnen,’ mompel ik. ‘Alles beter dan Amsterdam.’

‘Amsterdam beviel je niet?’ Meneer Quist klinkt verbaasd. ‘In onze hoofdstad is toch van alles te doen? Ik kom uit de rokende puinhopen van Den Helder. Wist je dat mijn stad in de oorlog het meest is gebombardeerd van heel Nederland?’

Ik schud van nee en zet mijn bril weer op. Hoewel meneer Quist aardig is en je alles tegen hem kunt zeggen, heb ik nu even geen zin om uit te leggen waarom ik Amsterdam niks vond.

Helaas voor mij is hij niet alleen arts, maar ook gedachtelezer. Hij kijkt me aan alsof hij mij begrijpt en zegt: ‘Werd je gepest? Door je bril?’

Ik knik weer. God, ik haat die fiets op mijn neus. Maar ik heb hem wel nodig. Zonder bril ben ik stekeblind en loop ik zo de gracht in. Ik wilde het liefst een ander montuur, zwart en vierkant, zoals een professor, maar volgens mijn ouders was een rond brilletje het beste. En het goedkoopste. Maar dat laatste zeiden ze er

niet bij. Of ze waren gewoon vergeten dat ik die andere leuker vond. Dat kan natuurlijk ook.

Op school en in de buurt was ik 'die schele' of 'de jampot'. Bij voetballen kozen ze me altijd als laatste of helemaal niet.

'Jij bent de scheids!' Dat was nog erger, want een scheidsrechter doet het nooit goed. Mees Lanting, die een klas hoger zat, werd een keer zo boos dat hij mijn bril van mijn hoofd mepte. Daarna vroeg hij waar ik het lef vandaan haalde om hem af te fluiten. Tien jongens en een paar meiden stonden erbij op het braakliggende kikkerlandje, maar niemand die hem tegensprak. Niemand die mij gelijk gaf. Dus maakte ik mijn excuses maar en gaf hem een penalty. Juichende meiden. Mees was de held en ik zat een week met een aan elkaar geplakte bril.

'Kinderen kunnen wreed zijn,' zegt meneer Quist. 'Maar het is zoals je net zei: een nieuw begin. Ik denk dat je hier heel veel vrienden gaat maken. Hoe gaat het trouwens met je wratje? Niet aan pulken, hè?'

Ik kijk naar het wratje op mijn linkerduim. Het begon tijdens de reis als een wit puntje, maar ondertussen is het een irritant bloemkooltje geworden dat maar niet weg wil gaan. Meneer Quist kwam met een zalfje, maar dat werkte niet. Toen probeerde ik het maar zelf: eerst met een touwtje, toen met een mes, ik heb er zelfs een brandende lucifer tegenaan gehouden. Dat laatste was niet slim, maar als je wanhopig bent, doe je gekke dingen.

Meneer Quist knikt naar de kruiers en dragers op de kade. 'Overigens is het niet alleen voor jou een nieuw begin,' zegt hij. 'Ook voor hen. Zij zijn vrij. Na meer dan driehonderd jaar uitbuiting is dit land geen wingewest

meer van Nederland. Indië is Indonesië geworden. Eindelijk zijn die kerels daar beneden vrij.'

Ik kijk mee naar de bedrijvigheid onder ons. 'Zo zien ze er niet uit.'

'Nee.' Meneer Quist kan een glimlach niet onderdrukken. 'Daar heb je gelijk in. Sjouwen doe je niet voor de lol. En al helemaal niet voor die paar rotcenten. Maar er moet toch nasi op de plank komen.'

'Kom je, Jaap?'

Mama komt dichterbij. Hoelang staat ze daar al? Heeft ze ons gesprek gehoord? Ze geeft meneer Quist een vriendelijk knikje en kijkt dan naar mij. 'Over een halfuur worden we opgehaald en naar ons hotel gebracht. Ga je mee naar beneden?'

'Goed, mam.' Opgetogen kijk ik naar meneer Quist. 'We gaan straks met de auto! Dat wordt mijn eerste ritje buiten Europa!'

De arts knipoogt. 'Ik verblijf in de Willemsoord-kazerne,' zegt hij tegen mama. 'Ik zou het leuk vinden jullie nog eens te spreken. Je kunt hier heerlijk eten. En sinds de stad is veiliggesteld, hoeft u ook niet bang te zijn voor rare dingen. Ik laat jullie graag alle mooie plekjes zien, zoals de Chinese wijk.'

'En die geur?' vraag ik. 'Ruikt het overal naar kretekjes?'

'Wen er maar aan, jongen. Kretek is de geur van Indonesië!' Meneer Quist prikt met zijn wijsvinger een gaatje in de lucht. 'En weet je, Jaap, in Soerabaja maken ze de lekkerste taartjes van heel Java! Die moet je echt proeven. En ze hebben ijskoude frisdrank en schepijs!'

Hoopvol kijk ik naar mama. Hopelijk zegt ze ja op de uitnodiging. Meneer Quist is een aardige man bij wie ik me veilig voel, een rondleiding lijkt me leuk en ik ben dol

op taartjes, frisdrank en ijs. Mama glimlacht en wrijft over haar slapen. Ze bloost, rode vlekjes in haar nek. Dat komt natuurlijk door de broeierige hitte.

‘Ik weet niet of we daar tijd voor hebben,’ klinkt het aarzelend. ‘We blijven hier maar een paar dagen. Misschien wat langer. Dan gaan we naar de suikeronderneming van mijn man.’

Meneer Quist knikt. ‘Djatiroto, toch?’

‘Dat heeft u goed onthouden,’ zegt mama. ‘De onderneming schijnt nogal een eindje hiervandaan te zijn. We gaan er met de trein naartoe.’

‘Papa zit er al een jaar,’ vul ik aan. ‘Hij is de baas.’

Ik kijk naar mama. Ze knikt.

‘Een jaar is lang,’ zegt meneer Quist. ‘Je zult je vader wel missen.’

Ik wil antwoorden, maar mama is me voor. ‘Zegt u dat wel. Daarom wil ik snel verderreizen. We hebben elkaar zo lang niet meer gezien. Straks herken ik hem niet eens meer!’

‘Je hebt toch foto’s gezien!’ protesteer ik. ‘En al die brieven!’

Mama wuift mijn opmerking weg. ‘Het was maar een grapje. Natuurlijk weet ik hoe hij eruitziet!’

Terwijl ze verderpraat met meneer Quist, denk ik aan de laatste keer dat ik papa zag. Dat was op de kade van IJmuiden, meer dan een jaar geleden. Het was ijskoud en door die rotregen moest ik om de haverklap mijn bril schoonmaken. Het enige voordeel was dat je door de regen mijn tranen niet zag.

Papa en mama omhelsden elkaar. Ze zoenden, wreven elkaar over de rug en zeiden lieve dingen. Dat was fijn om te zien, want ze hadden vaak ruzie en het ging

altijd over papa's nieuwe baan. Vanuit mijn slaapkamertje aan de voorzijde van onze woning kon je alle geluiden uit de woonkamer duidelijk horen. Afluisteren. Daar ben ik goed in. Het eerste gesprek over Indië kan ik bijvoorbeeld nog woord voor woord terughalen. Het begon zachtjes, zoals altijd, maar blijkbaar vergaten ze halverwege het gesprek dat ik er ook nog was en gingen ze op hoge toon verder.

‘Maar waarom Indië? Wat heb je daar te zoeken?’

‘Wat heb ik hier te zoeken? Het land ligt op z'n kont! Werken in een fabriek? Huizen metselen? Ploeteren voor een schamel loontje? Heb je de advertenties van de Handelsvereniging Amsterdam niet gelezen? In de Oost kan ik veel geld verdienen! Met mijn papieren kan ik zo aan de slag. Kijk dan hier!’

Er klonk ruw geritsel.

‘De krant liegt toch niet? Lees zelf maar! De suikeronderneming Djatiroto heeft een nieuwe administrateur nodig. Suiker is het nieuwe goud, lieverd. Weet je wel wat dat witte goedje oplevert op de internationale markt?’

‘Dat weet ik niet, ik weet niet eens waar Djatirollo ligt, maar ik weet wel dat ik het niet leuk vind om je zo lang te moeten missen. En ze zeggen dat het nu gevaarlijk is in Indië... Die rare Soekarno jut de boel maar op. De kranten staan er vol mee!’

‘Gevaarlijk, gevaarlijk... Wat is gevaarlijk? Het was inderdaad gevaarlijk, maar nu hebben we alles weer onder controle. En het is niet Djatirollo, maar Djatiroto. Het is de grootste suikeronderneming op Java. Ze hebben daar de modernste apparatuur, zelfs een station en

een speciaal rangeerterrein voor de treinen zodat de suikerzakken zo snel mogelijk naar de haven van Soerabaja gebracht kunnen worden! En je hoeft me toch ook niet lang te missen? Na een jaar komen jij en Jaap gewoon mijn kant op. Ik weet zeker dat je Indië prachtig zult vinden. Je kent de verhalen van neef Wim toch? Die zit er nu al drie jaar en volgens mij heeft hij de tijd van zijn leven. Hij heeft zelfs een leuk Indonesisch vrouwtje. Dat was die stuntel in Nederland nooit gelukt!’

Papa lachte. Weer geritsel. Blijkbaar legde hij de krant weg.

‘En die rouwdouwers dan?’ vroeg mama. ‘Daar hoor je ook de engste verhalen over...’

‘Die pemoeda’s, bedoel je? Ach joh, dat zijn maar incidenten. Opgeschoten jongeren, die denken dat ze het Nederlandse leger kunnen verslaan. Daar hoor je straks niets meer over.’

Het was even stil. Toen begon mama weer.

‘En onze familie? Mama is dood, maar jouw vader en moeder dan? En je zussen?’

‘Mijn ouders zullen er geen probleem van maken. Die vinden het prima als ik veel geld ga verdienen en als ik verkas van deze krappe driehoog-achter woning naar een grote villa, omringd door oerwoud.’

‘We wonen hier toch goed? Het is een heel fijne buurt! Het park is om de hoek.’

‘Fijne buurt? En die lui van beneden dan? Daar zit je altijd op te vitten. Dan doen ze weer dit, dan doen ze weer dat. En jij bent dat geluid van de bovenburen toch ook zat? Ik hoor liever een tijger dan dat stomme getik van die houten schoenen!’

Mama wreef over haar slapen. Dat kon ik natuurlijk

niet zien, maar dat doet ze altijd als ze nerveus wordt. En dat werd ze, zeker weten, want ze haatte de overlast van de beneden- en bovenburen, maar durfde er nooit iets over te zeggen.

‘En Jaap dan?’ zei ze. ‘Die kun je toch niet zomaar weghalen uit Amsterdam en neerplanten in een wildvreemd land? Straks krijgt hij nog malaria of wordt hij gebeten door een slang of opgegeten door een tijger!’

Papa lachte weer, maar het was geen vrolijke lach.

‘Hou toch op. Die jongen is moederziel alleen! Hij zal blij zijn dat hij weg mag. Volgens mij vindt hij er op school niks aan, en zie jij hier vriendjes over de vloer?’

‘Nee, maar dat kan toch nog komen?’

Papa zuchtte zo hard dat ik het door de deur heen kon horen.

‘Misschien zal de tropenlucht hem goed doen, schatje. Krijgt hij in ieder geval weer een beetje kleur op zijn wangen. En wij ook. Ja, toch? Je hoeft in ieder geval nooit meer een sjaal om! Denk eens na. Als het lukt, hoef jij ook nooit meer schoon te maken bij die lui uit Zuid die op je neerkijken als je hun gore vloeren boent!’

Het was even stil.

‘Wil jij nog thee?’ vroeg mama.

En toen zwegen ze.

Papa ging ervoor. Het duurde even, maar op een dag kwam hij dolblij thuis. Hij had bloemen en fruit gekocht voor mama en ik kreeg een reep chocolade, waarvan hij de helft zelf opat toen ik in bed lag. ‘Muizen,’ zei hij de volgende dag. Onzin natuurlijk, maar dat durfde ik niet te zeggen, want papa had iets te vieren – hij was aangenomen als administrateur bij de Handels-

vereniging Amsterdam, de HVA. Een week later ging hij weg. Ineens kwam papa 's avonds niet meer thuis. Papa zat aan de andere kant van de wereld.